

בישיבה סגורה עם נכבדי אל-עריש -
חצי שעה לפני פינוי צה"ל

היהודים רוצים להרוג אותי!

- מאת שלום כהן -

העץ ומבקש להיכנס. עובדי המכון יוצאים אליו. הם לבושים בבגדי חג. רוגל מכין את מכונת ההקלטה שלו ומקליט את טרטר המנוע. הכל שלח ורוגע - הישראליים מפי גים, היוגוסלבים מתקדמים והמים ממשיכים לזרום בכרזי אל-עריש. משעמם מאד.

ממשיכים לרחבת בית העירייה. כאן נפגשים שני רחובות ראשיים: באחד ייכנסו היוגוסלבים, במ, בשני נצא אנחנו.

בכביש הנסיגה מסודרות מכוניות צבאיות עמוסות ציוד. קצינים וחיללים מהלכים בידניהן. הצלמים, מחוסרי נושאים מרתקים יותר, מצלמים את המכוניות העמוסות, שכמותן אפשר לראות בעשרות בכל פינה אחרת בארץ. קצין צועק לעבר אחי הנהגים: "לא איכפת לי מה יש לך אמרתי שבשמונה יושבים צריך לזוז, עכשיו שמונה עשרים מונה! למה אתה לא יושב ליד הנהג?"

כאן אין חוכמות. שעת התוודעה נקבעה ל-09.30 ועד שעה 10.00 צריך החייל הישראלי האחרון לעזוב את העיר. מחוגי השעון מתקיימים קדימה; אין מקום לאיחורים ולפגזים.

האוטובוס חוצה את פסי הרכבת, חורף על פני סככת שוטר תנועה, הניצבת באמצע ההצטלבות, ופונה לכיוון החץ המתכתי, הניצב מעל המלה הערבית "אל-עריש".

באוטובוס יושבים למעלה משלושים עתונאים, צלמים וכתבי-חץ. קצין צבא מסביר להם מדוע נקראו הנה, ביום האחרון של של-טון ישראלי בחלק זה של סיני. "מחר בודאי תשמעו בראדיו קאהיר שפוצצנו את בארות המים, הרסנו את תחנות הכוח והשמדנו את חצי עיר. לפני שעזבו אותה, הקדים. ה" באנו אתכם הנה כדי שתוכלו לראות כי כל המוסדות החיוניים של העיר שלמים וכי שום נזק לא נגרם לעיר."

משני צדי הכביש משתרעים שרידי המחנות המצריים האדירים, שגודלם כגודל העיר עצמה. פה ושם, לצד הכתובות הערביות, הוסיף מישהו בעברית: "שוב נשוב אל-עריש" או: "להשכיר בהודמנות, חדר מרום ה"ט."

אנו עוברים כמה חורשות תמרים ונכנסים אל תוך העיר עצמה. הרחובות שוממים לחלוטין, הבתים דוממים, התריסים מוגפים. כרזות "קוקה קולה", "מועדון השיחרור" - ליד גת מאדי אל-ניל" וזעקות בתוך הדממה הרקה. כדי למנוע אינצידנטים, הוכרו עוצר מלא, עד שחיללי צה"ל יעזבו את העיר ובמקום ייכנסו היוגוסלבים. בפניות הרחובות, ליתר בטחון, ניצבים זחלמים ומשוריינים, במצב הכן.

★ ★ ★

שכה את שמו

האוטובוס נעצר ברחבה מאובקת. אגף אחד תפוס על-ידי בנין חום, בן קומה אחת. שלט מודיע כי זוהי תחנת המשטרה. בכניסה מצטופפים חצי תריסר שוטרים מצריים, לבושים מדים נקיים ומגוהצים למפת. טוראי ראשון כושי מטאטא בשקדנות את הכניסה המרוצפת. אחיזה חגיגית, קצת מתוחה, שוררת במקום. "כיף חאלק?" שואל אחד העיתונאים את הסמל האתראי.

הסמל נבוך. "ככה", הוא מגמגם. ברור מאוד שהיה מותר ברצון על שיתחוללן זו עם הישראליים.

"מה שמד?" שואל עתונאי שני, עפרוננו שלוף ופנקסו מוכן לרשום.

"ואלה, יא סיד, אני לא יודע..." "חברה, עזבו אותנו", מפציר קצין ישראלי, המסתכן רועד כולו ולא יודע מה יקרה לו בעוד שעתים. אל תקשו עליו את החיים.

האוטובוס וגיים הלוחי מתמרגים בתוך הרחבה, ופונים חזרה. בחלקה זה של העיר לא ייראו יותר ישראלים היום. התושבים מרגישים בכך. בכל פינה צצים ראשים שחומים. תחילה בודדים, אחר-כך בקבוצות קטנות ובלבסוף כחול אדיר, הם נוהרים לעבר הרחבה המשתחררת. יש עוצר, אבל לאיש לא איכפת. הם יודעים כי כל זמן שלא יסריעו לעצם מיבעבד הפינוי, איש לא יעשה להם דבר.

התחנה הבאה היא מכון המים העירוני; בנין דרקומתי כהיר, מוקף מיגרש ריק מגודר. טרטר המנועים מגיע בבירור לרחוב. נקדימון רוגל, איש קול ישראל, ניגש לשער

נשיקת פרידה. אחד מזקני אל-עריש מנשק את המושל הישראלי על לחיו, רגע אחרי שהורד דגל ישראל מבנין העירייה. שאר חברי המועצה מחכים לתורם להפריד מהמושל, העוזב את העיר יחד עם כוחות צה"ל הנסוגים. התמונה צולמה מעל גג אחד הבתים, במרחק ניכר.

הוא לא יהיה נאמן לישראל! החיזור לי אותו. ואת המכונית!

סרן יוסף מנסה להרגיע את המתלונן, במשפטים ערביים מלוטשים. "יא שייך, אל תתעס על מוסה. הוא בכל זאת בן אחיך. אל תתיחס בחומרה למה שהוא עשה, הרי הוא בסך הכל ילד. היום, כשאחיה בעזה, אברר מה אפשר לעשות."

★ ★ ★

מוסה והמכונית

יצד השני של החדר יושב העומדה, ראש המועצה. זהו גבר נאה, בן קרוב ל-60 שנה, שכולו אומר כבוד. סניו מעוטרים זקן לבן, גזוז בקפדנות. הוא מדבר:

"אדוני המושל! אתם הולכים, לכו לכם בשלום. אולם לפני שניפרד, הרשה נא לי, בשמי ובשם כל אנשי אל-עריש, להביע את התקווה כי לא ירחק היום וישכן בינינו שלום ותוכלו אתם שוב לבוא אל-עריש ואנחנו לתל-אביב."

העומדה סיים את דבריו.

"ומה ע מוסה? מה עם המכונית שלי?" שוב אע בדואי.

"המושל אמר לך שהוא יברר את זה?" עונים לו כמה אנשים ביחד, בחוסר-סבלנות. הוא רוטן לתוך שפמו. שוב תוזרת האחירה המנומסת. תקח להאמין שאלה הם רגעי האחרונים של שלטון-כיבוש.

לפתע מתפרץ גבר צעיר ושמן, לבוש חליפה אירופית תכלת. הוא כולו נרגש. עיניו פערות מרוב סחר והוא חיוך מתחת לעורו השחום. "יהודה רוצה להרוג אותי! הוא שלף עלי אקדח! רוצים לחסל אותי לפני שיפנו את העיר!"

דבריו נפלטים בחפזון מבהול. כמה מהומה בחדר. לבסוף מרגיעים אותו ומציעים לו מקום בפינה המרוחקת מהדלת. הוא מסביר מה קרה לו: "אני עמיתי ודיברתי עם העתונאים. פתאום הופיע הקצין יהודה ואמר לי לבוא איתו. ידו היתה על האקדח שלו ואני בטוח שהוא רצה להרוג אותי, מפני שדיברתי עם העתונאים. אלה הציל אותי ברוב חסדו!"

★ ★ ★

130 גוויות?

שייך הדר, חבוש כפייה ועקאל עבה מזהב, מתרומם ממקומו, כולו זועף. חבריו מיד ניגשים אליו ומרגיעים אותו. "לא! לא! עכשיו סבלנות! חכה מעט, זה כבר נגמר!"

הרוחות נרגעים. "אנחנו רוצים להיות ידע (חמשך בעמוד 16)

בדים מצא מקום ישיבה בחדר הקטן, המלא עתה מפה אל פה. אני נדהק בפינה, ליד כספת הברזל של המועצה. אין שום הפסק רות. הכספת נעולה היטב. הקצין מחייך לעבר אורחיו, חיוך האומר הרבה מאד. "יש לי כמה דברים למסור לכם", הוא מודיע, בחטטו בתוך מגירותיו.

"מה עם מוסה?" מפסיק אותו אחד הנכדים.

"תן לקפטן לגמור קודם", משעעים אותו כמה מחבריו.

המושל מעביר מכתבים שהגיעו משבויים

"איש לא נהרג!" מכריז עורך-הדין המצרי עבד אל-מניד אל-עזאזי, באוני העתונאים. לפני שעה קלה, ניצל את ההזדמנות שלא היה מי שיוכל להכחיש את דבריו, הודיע כי באל-עריש מונחת גוויותיהם של 130 איש שנרצחו בדם קר, דבר שהוא עצמו הגדירו אחר-כך כחסר-שחר.

מצריים הנמצאים במחנות צה"ל, והמיועדים לחושי אל-עריש; תעודות-זהות מצריות, רש"ינות; בקשות. ליקחודציה של שלטון.

בין הנכבדים יושב אדם בגיל 50 בערך, בעל שיער שיבה ופנים מלאות. הוא לבוש מדי גברדין ועל כתפו כוכב. בודד של סגן משנה. זהו עבדאללה תופיק, מסקר המשטרה המקומית. על ראשו מונח כובע-קצינים. סמל הנשר של הרפובליקה המצרית בולט בהערך רז; במקומו נראה כחם כהה. אני בטוח ש' הקצין מחזיק את הסמל בכיסו; בעוד שעה יעזוב אותו שוב.

המושל מגיש למפקד המשטרה כמה תעודות, אשר יש למסרן לתושבים שונים. הקצין ממאן לקחתן; הוא כבר ניתק את היחסים עם הממשל הישראלי, כנראה. מישהו אחר נוטל את הגיירות.

שוב מתפרץ אותו הנכבד, הלבוש קומבו כחול וחבוש כפייה. "מה יהיה עם מוסה? הוא לקח את המכונית שלי וברח לישראל. אתם מוכרחים להחזיר אותה ואת המכונית. אם הוא לא היה נאמן למשפחתו ולעירו,

מאת הסימטות מגיע טנדר אפור ומרופט, הנושא על דלתו את הכתובת "משטרה" בערבית. הוא נעצר ליד בית העירייה והריסר ערבים משתפכים ממנו החוצה. אלה הם חברי המועצה העירונית ונכבדי העיר והסני ביה, שבאו לחזות בצעד הרשמי האחרון של צה"ל בעירם. שלושה ערבים ניגשים לקבוצת העתונאים ונבלעים מיד ביים של שאלות. ה' שאר עוברים דרך דלת עץ רעועה ונכנסים אל בית העירייה. אני מסתנן ביניהם.

★ ★ ★

הסמל המצרי בכיס

אנחנו עוברים חצר קרחה, עלים בי מדיגות עץ אל הקומה השנייה. סרן יוסף, המושל הצבאי של העיר, צועד בראש אחריו הנכבדים. בראש המדיגות ניצב שוער העיר ריה, לבוש מדי חקי, ומקבל את שני הנכבדים בלחיצת-יד ובברכת "מאברוק!" או "מזל טוב, תג שמח!"

המושל מתיישב מאחורי שולחן העבודת שלו. השוער מגיש כסאות, עד שאחרון הנכ-